

TENEKE (1955)

YAŞAR KEMAL (1923 – 2015)

Genel Bakış

Çocukluk ve gençlik yıllarını Adana ilinde geçirmiş olan Yaşar Kemal, birçok eserinde Çukurova bölgesinde yaşayan halkın genel ve gündelik sorunlarını işlemiştir. Gerçekçi uygulamaların rehberliğinde kaleme almış olduğu *Teneke* adlı eserde, Çukurova bölgesinde ekilen çeltik tarlalarının insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde durulur. Çeltikçilik, dönemin en fazla kar getiren ziraat işlerinden bir tanesidir. Çeltik tarlası ekme isteyen ağalar, köylülerin yaşamış oldukları alanlara yasa dışı bir şekilde su basarlar. Su basılan alanlar kısa sürede bataklığa döner, sivrisineklerle dolar ve bundan kaynaklı olarak insanlar sıtma hastalığına yakalanarak hayatlarını kaybetmeye başlarlar. Çeltikçilik yapan ağalar ve beyler, devlet tarafından koyulmuş olan hiçbir kanuna uymazlar, devlet yetkililerine rüşvet vererek yaptıkları işten mümkün olduğunca kar elde etmeye çalışırlar. Yapmış oldukları işten biraz daha fazla kar elde edebilmek için insanların yerleşim alanlarını bataklığa çevirirler, insan sağlığını tehlikeye atarlar, kamu çalışanlarına rüşvet verirler ve onlara engel olmak isteyen yerel otoritelerle çatışırlar. Fakat bölgeye Kaymakam olarak yeni tayin edilen Fikret İrmaklı, kanun dışı bir şekilde çeltik eken ağalara karşı mücadele başlatır. İlk olarak 1954 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edilen eser, bir yıl sonra kitap halinde yayımlanmıştır. Eser toplamda dokuz bölümden oluşmaktadır.

Özet

Tahrirat Katibi Resul Efendi, üç aydır boş bulunmakta olan kaymakamlık makamına vekalet etmektedir. Çeltik ekme zamanı olan Nisan ayı yaklaşmış ve çeltikçi ağalar kaymakamdan ruhsat alabilmek için ellerinden gelen her şeyi yapmaktadırlar. Resul Efendi çeltikçilerin tehditleri ve rüşvetlerinden bıktığı için yeni kaymakamın bir an önce görevinin başına geçmesini istemektedir. Resul Efendi'nin ağaların baskılarına daha fazla dayanamayıp istifa etmeyi düşündüğü bir dönemde, mektebi yeni bitirmiş yirmi dört yaşındaki Fikret İrmaklı kasabaya tayin edilir. Hem Resul Efendi hem de çeltikçiler büyük bir rahatlık yaşarlar. Fikret İrmaklı özellikle çeltikçiler tarafından çok iyi karşılanır. Çeltikçiler ona ev yapar ve sürekli ikramda bulunurlar. Fikret İrmaklı mektep yıllarında, Anadolu coğrafyası ve insanıyla ilgili birçok olumsuz duyumlar almıştır. Yerel halkın ona böylesine iyi davranması hoşuna gider. Çeltik kanunları hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan Kaymakam, ziraat memuru tarafından kandırılır ve önüne gelen çeltik ekim ruhsatını onaylar. Genç ve acemi olan Kaymakam'ın iyi niyetini suiistimal eden ağalara daha fazla katlanamayan Resul Efendi, Fikret İrmaklı'yla görüşür. Ona çeltik kanunnamesini verir ve ağaların onun hakkında çıkarmış oldukları dedikoduları anlatır. Kanunları okuyan Fikret İrmaklı çeltikçilerle bir daha hiç görüşmez. Ruhsatların hepsini iptal eder ve çeltik arazilerini sürekli teftiş eder. Çeltik kanunlarından hiçbirini yerine getirmeyen çeltikçiler ekim yapamazlar. Yeni kaymakamı bezdirmek ve yıldırma için ellerinden geleni yaparlar. Ankara'ya iftiralarla dolu dilekçeler ve mektuplar yazılır. Şikayet telgrafları çekilir. Ankara'ya bir çeltikçi heyeti gönderilir. Jandarmalara rüşvet verilir ve Kaymakam'a yönelik çeşitli entrikalar planlanır. Kaymakam onların bütün saldırılarına karşı dayanır. Fakat Ankara'ya gitmiş olan çeltikçi heyeti mutlu döner. Ertesi gün Fikret İrmaklı Kars'ın Kağızman kazasına tayin edildiğini öğrenir. Fikret gitmeden önce Resul Efendi'yle görüşür ve mücadeleye devam etmeleri gerektiğini söyler. Çeltikçiler onu alay ederek kakhahalarla uğurlarlar.

Kişiler

Fikret İrmaklı (Kaymakam) Mektebi yeni bitirmiş olan yirmi dört yaşındaki genç, acemi ve idealist karakter, kasabada ilk görevine başlar. Öğrencilik yıllarında Anadolu'yla ilgili sürekli olarak olumsuz duyumlar almış olan karakter, kasabaya ilk geldiği zamanlarda endişelidir. Fakat kendisini karşılayanların ve yerlilerin göstermiş oldukları olumlu tutum sonucunda rahatlar ve Anadolu insanıyla

ilgili fikirleri değişir. Ancak her Şeye rağmen İstanbul'a s¼rekli ¼zlem duymaktadır. S¼rekli olarak oradaki anılarını ve g¼zel mekanları hayal eder. Başlarda tecr¼besiz olan Fikret İrmaklı, ağaların oyunlarına gelir. Lakin zaman içinde k¼y insanını tanıır ve toprak sahiplerinin b¼t¼n kurnazlıklarını ¼ğrenir. Fikret İrmaklı, kendisini tuzağa d¼ř¼rm¼ř olan ağaları s¼rekli sıkıştırır ve onların kanunlar çerçevesinde hareket etmelerini ister. Ağaların b¼t¼n baskılarına ve tehditlerine karşı direnir. Kısa s¼rede halk onu sever ve Kaymakam yerli halkın b¼t¼n sorunlarını dinleyip onlarla ilgilenir.

Resul Efendi Kasabanın tahrirat katibi olan karakter, kaymakam olmadığı zamanlarda onun yerine vekalet eder. Emekli olmasına bir buçuk yıl kaldığı için hiçbir sorumluluk almak istemez. Bir an evvel emekli olup ağaların baskılarından ve tehditlerinden kurtulmak istemektedir. Yeni kaymakam olarak tayin edilen Fikret İrmaklı'nın bilinçlenmesinde oldukça ¼nemli bir rol oynar. Ona eltik kanunlarını okutur ve ağaların ¼nceki kaymakamlara oynamış olduğu oyunları teker teker anlatır. Kime g¼venip kime g¼venmemesi gerektiğini s¼yler. Fikret İrmaklı'nın idealist tavırlarına ve tutumuna destek verse de bir s¼re sonra, ağaların onu kovduracaklarını anladığı için bu sefer ağaların lehine konuşmaya başlar. Oldukça korkak, ¼rkek ve sorumluluk almaktan kaçan bir karakter olduğu için kaymakamın g¼nderilmesini istemez. Fakat diğer taraftan da çeltikçilerin yola gelmesini istemektedir. Resul Efendi kendi içinde çeşitli çelişkiler yaşar.

Murtaza Ağa Kasabanın en zengin eltikilerinden biri olan anlatı kişisi, ekim için alması gereken ruhsatları elde edebilmek için her t¼rl¼ yasa dışı işe girer. Kamu memurlarına r¼řvet verir, komplolar kurar, yetkilileri tehdit eder ve insan ¼ld¼rmekten de ekinmez. Kendisine ruhsat vermeyen Fikret İrmaklı'nın odasını kurşunlatır. İstenilen sonuçlar alınamayınca Ankara'ya giden eltiki kafilesiyle birlikte yetkililerle g¼r¼ř¼p Fikret İrmaklı'nın kasabadan g¼nderilmesinde en ¼nemli rol¼ oynar. Sahip olduğu zenginliği elde etmek ve korumak için geçmişte birçok insanı ¼ld¼rm¼ř ya da ¼ld¼rtm¼řt¼r.

Okçuoğlu Mustafa Bey Kasabanın en zengin eltikilerinden ve toprak ağalarından bir tanesidir. Kaymakam Fikret İrmaklı'yı etkilemek için onu pahalı barlara g¼t¼r¼r. Derebeylik d¼neminden kalma birçok geleneği devam ettirir ve derebeylerine bir hayli ¼zenir. B¼lgenin en geniş eltik tarlalarından birine sahiptir. Arazisinin ortasında kalan Sazlıdere'ye de eltik ekmek isteyen Okçuoğlu, yerli halkla s¼rekli kavga eder. Hiçbir kanuna ve nizama uymayan anlatı kişisi, anlatıdaki entrik unsurların en ¼nemli kaynağıdır. Kendi çıkarları için insan sağlığını tehlikeye atmaktan çekinmez ve kimseye haber vermeden Sazlıdere'ye su bastırır. İnsanların sıtmadan ¼lmesine ve evlerinin yıkılmasına sebep olur. Çeşitli komplolarla Sazlıdere'yi ele geçirmek ister. Jandarmalara ve memurlara r¼řvet vererek kaymakamı ve yerel halkı oldukça zor durumlara d¼ř¼r¼r.

Memed Ali K¼rtl¼ę¼ ve eşkıyalığıyla s¼rekli ¼n plana çıkarılan karakter, yozlaşmış ve çıkarıcı ağalara karşı direnen en ¼nemli kişilerden biridir. Sazlıdere k¼y¼n¼ herkes terk etmişken o k¼y¼nde kalır. Kars'a tayin edilen Kaymakam'a bir tek Memed Ali "hoşça kal" der.

Anlatıda ¼nemli rolleri olan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Zeyno, K¼r Cemal, Mustafa Usta, Kemal Taşan, Mustafa Patır Patır, Nermin, Seyfi Ali, Vayvaylı Osman, Siyasetçi Ahmet, Hamza Dayı vd.

¼yk¼

Resul Efendi'nin eltikilerle Yaşadığı Sorunlar Sazlıdere k¼y¼n¼n bağlı olduğu kasabada kaymakamlık g¼revini ¼ aydır vekaleten Tahrirat Katibi Resul Efendi yapmaktadır. Nisan ayı neredeyse gelmiş ve toprak sahipleri eltik ekmek istemektedirler. Çeltik ekimi için gerekli olan izinleri ve ruhsatları almak isteyen ağalar, Kaymakam vekiline r¼řvet teklif ederler. Emekliliğine bir buçuk yıl kalmış olan Resul Efendi ağalarla uğraşmak istememektedir ve yeni kaymakam gelene kadar onları oyalamak ister. Oldukça karlı bir iş olan eltikilikten para kazanmak isteyen ağalar, Resul Efendi'yi ikna etmek için ellerinden geleni yaparlar. Tehditlerin ardı arkası kesilmez. En sonunda Resul Efendi daha fazla dayanamayıp istifa etmeye karar verir. Beş sayfa uzunluğunda, bir s¼redir neler çektiğini anlatan, bir istifa dilekçesi yazar. Fakat Jandarma Komutanı gibi birkaç kişi ondan istifasını geri çekip sabretmesini ister. Resul Efendi istifa etmekten vazgeçip dilekçeyi yırtar. Kendisini istifa etmiş ve beş parasız kalmış bir halde d¼ř¼n¼r. K¼y eşrafı Ankara'ya, Resul Efendi'yle ilgili şikayet dilekçeleri g¼nderirler. Onun r¼řvet aldığını, hiçbir iş yapmadığını, yetkilerini k¼t¼ye kullandığını, mesai saatleri içinde alkol t¼kettięini ve eşini para karşılığında pazarladığını iddia ederler. En sonunda bir g¼n Resul Efendi mutsuz bir halde eve gelir. Kendisine başka bir vilayete tayin edileceği haber verilmiştir. Resul

Efendi'nin eşi bu duruma çok üzülür. Ağalara ve köylülere lanetler okur. Aradan geçen on beş gün boyunca Resul Efendi sürekli kötü haberler alır. Murtaza Ağa Resul Efendi'yi aleni bir şekilde öldürmekle tehdit eder. Resul Efendi onun ne kadar gaddar bir kişi olduğunu bildiği için söylenen şeyleri alttan almaya çalışır. Resul Efendi, tamamen karamsarlığa gömülmüş olduğu bir zamanda bir mektup alır. Mektubu okuyan Resul Efendi koşar adımlarla evine gider. Alınan habere göre kasabanın yeni kaymakamı tayin edilmiş ve yakında kasabaya geleceği haber verilmiştir. Kasabanın yeni kaymakamı, mektebi yeni bitirmiş olan Fikret İrmaklı'dır.

Ağaların Kurnazlıkları ve Yeni Kaymakamın Kasabaya Gelişi Köy eşrafı, göreve başlayacak olan yeni kaymakam için bir ev yapmaya başlar. Uzun Rahmet evin yapımıyla uğraşmaktadır. Kasabanın en güzel evini yaparlar. Evin döşeme işleriyle de Kemal Taşan ilgilenir. Kemal Taşan Ziraat Okulu mezunudur. Göreve yeni başlayacak olan Kaymakam için yapılan ev, ağalar tarafından ona verilecek bir rüşvettir. Ona ellerinden geldiğince ikramda bulunup istedikleri her şeyi yaptırmayı planlamaktadırlar. Kaymakamın kasabaya geleceği gün tren istasyonuna, onu karşılamak için gidilir. Kaymakam gelmeden önce onunla ilgili detaylı bilgiler edinilmiştir. Kaymakam yirmi dört yaşındadır. Mektebi yeni bitirmiştir ve bekardır. Onun kaymakamlıkta acemi olduğunu bilen ağalar onu istedikleri gibi kullanabileceklerini düşünürler. Tren istasyonuna varılır. Fikret İrmaklı'yı trenden inerken görürler. Onu karşılamaya gelen herkes izzeti ikramda bulunur. Kaymakam otomobiline bindirilir ve kasabaya doğru yola çıkarılır. Fikret İrmaklı, öğrencilik yıllarında Anadolu coğrafyası ve insanıyla ilgili duymuş olduğu şeyleri düşünür. Anadolu'yla ilgili duymuş olduğu şeyler oldukça olumsuzdur. Fakat yerli halkın sıcak karşılaması karşısında bütün karamsarlığı silinip gider. Köy eşrafı onu oldukça sıcak karşılar. Onların samimi tavırlarından etkilenen Fikret, yeni görevini icra ederken gayet mutlu olacağını düşünür. Anadolu köylüsüne hizmet etmek için sabırsızlanmaktadır. Fikret köylünün durumunu sorar. Çukurova'da sıtmanın ve yoksulluğun oldukça yaygın olduğunu duymuştur. Aynı zamanda ağaların köylülere çok kötü davrandığını ve gericiliğin epey yaygın olduğunu da duymuştur. Kemal Taşan ona zaman içinde bunların gittikçe azalmış olduğunu söyleyerek soruyu savuşturur. Kasabaya varıldığında Murtaza Ağa'ya yeni kaymakamla ilgili neler düşündüğü sorulur. Murtaza Ağa onun henüz çok genç ve acemi olduğunu söyler. Onu istedikleri gibi kullanabileceğini düşünmektedir. Ankara'ya bazı köylüler ağalarla ilgili şikayetlerde bulunmuş ve bu durum Murtaza Ağa'nın hiç hoşuna gitmemiştir. Akşam saatlerinde kasabanın lokantasına gidilir ve yemek yenir. Fikret İrmaklı görmüş olduğu ilgiden oldukça memnundur. Yemek boyunca köyün geleceğinden ve ülkenin kalkınmasından bahsedilir. Kaymakam'ın gözü iyice boyanır. Yeni evine giren Fikret hemen yatar. Sabah kaymakamlık binasına gider. Gün boyunca herkes onu tebrik etmeye gelir.

Fikret İrmaklı'nın Acemiliği Ertesi sabah artık işe koyulur. Ziraat Teknisyeni Fikret'e çeltik dosyalarını getirir. Komisyon toplanır ve bazı çeltik tarlalarının ruhsatı imzalanır. Okçuoğlu'nun tarlasına da ruhsat çıkarılır. Diğer arazilerin durumunun da başka bir komisyonda görüşülmesine karar verilir. Akşam vakitlerinde lokantada yemek yiyen Fikret, Kemal Taşan ve Doktor memleket meseleleri üzerine konuşurlar. Okçuoğlu onların yanına gelir ve oturur. Bir süre sonra onları çiftliğine götürüleceğini söyler. Okçuoğlu'ndan bir şeyler koparabileceğini düşünen Kemal Taşan Doktor'la konuşur. Okçuoğlu'nun arabasına binilir ve yola çıkarılır.

Sazlıdere Köylüleriyle Okçuoğlu'nun Anlaşmazlığı Sazlıdere köyü, Okçuoğlu'nun altı bin dönümlük çiftliğinin ortasında bulunmaktadır. Okçuoğlu Sazlıdere köyünün de kendi arazisine katılmasını ister. Arazinin tamamında çeltik yetiştirmek isteyen Okçuoğlu köylülerden arazilerini ve ekinlerini kiralamalarını ister. Çeltik yetiştirmek için köye su basılmalıdır. Köye su basıldığında arazi bataklığa döner, sivrisinekler alana doluşur ve sıtma herkesin belini büker. Okçuoğlu köylülere altı aylık kira karşılığında otuz lira verecektir. Köylüler verilen ücretten memnun olsalar da köyün bataklığa dönmesi ve sıtma hastalığı önlerindeki en büyük engeldir. Okçuoğlu çeltik tarlaları sayesinde vatana çok büyük bir hizmet sağlandığını söyler. Üretilen pirinçle ülkenin gıdada dışa bağımlılığının sona ereceğini söyler. Eski bir eşkıya olan Memed Ali pamuk ekmektedir. Memed Ali arazisini kiraya vermek istemez. Okçuoğlu jandarma zoruyla araziye alacağını söyler. Köylüler ona devletin, hükümetin ve adaletin olduğunu söylerler. Okçuoğlu, yeni kaymakam tarafından desteklendiğini ve bahsedilen kanunların eskide kaldığını söyler. Memed Ali pamuk tarlasını satmak istemez. On günde bir kırk sekiz saat boyunca çeltik tarlalarının kurutulmasını ister. Okçuoğlu'yla Memed Ali anlaşamazlar. Bunun üzerine Okçuoğlu onların yanından ayrılır.

Kaymakam'ın Çeltik Kanunlarını Öğrenmesi Resul Efendi eşiyile Kaymakam'ın acemiliği ve çeltikçiler tarafından nasıl oyuna getirildiği üzerine konuşur. Fikret İrmaklı oldukça iyi birisidir. Etrafında dolanan ağaların gülen yüzlerine kanmış ve onlar ne istedilerse onaylamıştır. Fikret İrmaklı'nın çeltik

kanunundan haberi olmadığı bellidir. Resul Efendi Kaymakam'a bir süredir gerçekleri anlatmaya niyetlidir. Fakat emekliliğine az bir süre kaldığı için ağaların entrikalarının kurbanı olmak istemez. Doktor da bir süredir Kaymakam'la konuşmak istemiş fakat o da çekinmiştir. Ağaların Kaymakam'la ilgili çıkardıkları dedikodulara daha fazla dayanamayan Resul Efendi, bir sabah onunla konuşmaya kesin olarak karar verir. Ağalar Fikret'in rüşvet aldığını konuşmaktadırlar. Fikret İrmaklı odasına sevinç içinde giriş yapar. Resul Efendi elindeki çeltik kanunu ter içinde kalarak Kaymakam'a uzatır. Resul Efendi bu gerçeklerin kendisinden öğrenildiğinin söylenmemesini ister. Ağaların çıkarmış oldukları dedikoduları Kaymakam'a anlatır ardından odadan çıkar. Kaymakam kanunnameyi okur. Okudukça sinir küpüne döner. Ziraat Memuru kendisine kanundan bahsetmiş fakat en önemli noktalara hiç değinmemiştir. Çünkü çeltik sahalılarında onun da hisseleri vardır. Çeltik arazilerinin hiçbiri kanunlara göre yapılmamıştır. Bunu fark eden Kaymakam oyuna getirdiğini anlar. Resul Efendi'den evindeki bütün eşyaların büroya getirilmesini ister. Ardından binadaki bütün görevlileri çeltikçilerin içeri alınmaması konusunda uyarır.

Okçuoğlu'nun Sazlıdere'ye Su Basması ve Köylülerin İsyanı Sazlıdere köyünün en büyük arki Aziz Ağa'ya aittir. Bölgedeki bütün akarsular bu arka bağlanmaktadır. Toros dağlarının eteklerinden başlayıp Savrun çayına kadar uzanır. Çeltik tarlaları susuz kaldığında onun arkını kiralayan kişi yıllarca su ihtiyacı duymamaktadır. Aziz Ağa'nın arkını son üç yıldır Okçuoğlu kiralamaktadır. Bir gece kimseye haber vermeden köye su basılır. Evlerinin su altında kaldığını fark eden yerliler aceleyle evlerindeki eşyaları boşaltmaya başlarlar. Çardağı olanlar çardaklara yerleşirler. Köylülerin her biri bağırtılar ve sövgüler içinde kurtarabildiklerini kurtarmaya çalışırlar. Herkes çamur içinde kalır. Okçuoğlu'nun hiç kimseye haber vermeden köye su basmış olması yerlileri çılgına çevirir. Zeyno feryat figan bir şekilde Okçuoğlu'ndan intikam alınması gerektiğini söyler. Zeyno Memed Ali'yle görüşür. Fakat köydeki erkeklerin cesareti kırılmış ve ağalarla mücadele edecek güçleri kalmamıştır. Bunun üzerine köylüler, çamurlu vücutlarıyla kamyonlara binip Kaymakam'a dertlerini anlatmaya karar verirler. Kanunlara karşı gelmiş olan herkesten hesap sormak isterler. Köylüler binmiş oldukları kamyonlarla kasabaya girerler. Zeyno bağıırıp çağırarak herkesi etrafına toplar. Okçuoğlu'nun ve Kaymakam'ın köye neler yaptığını anlatmaya başlar. Memed Ali ve birkaç erkek daha Kaymakam'la görüşürler. Kaymakam'a bütün olup bitenleri olduğu gibi anlatırlar. Kaymakam onlara hiçbir cevap veremez. En sonunda köylülere geri dönmelerini ve yetkililerle birlikte arkalarından geleceğini söyler.

Çeltikçilerle Kaymakam Arasındaki Mücadele Kaymakam vermiş olduğu ruhsatların hepsini geri alır ve çeltik tarlalarını sürekli teftiş eder. Çeltik tarlalarının hiçbiri uygun şekilde yapılmamıştır. Çeltikçiler Mayıs ayı gelmeden önce tarlalarını ekmelidirler. Aksi halde alınacak olan mahsulün verimi düşecektir. Ağalar kasabanın müftüsünü Kaymakam'la konuşması için görevlendirirler. Müftü Kaymakam'la görüşür fakat Kaymakam onu sözünü bitirmeden odasından kovar. Ağaların yanına dönen Müftü onlara, daha önce hiç böyle inatçı birisini görmediğini söyler. Bunun üzerine ağalar, memurlara rüşvet vermek için sürekli faydalandıkları Dursun Değnek'in Kaymakam'la görüşmesini isterler. Dursun Değnek bu zamana kadar görüştüğü her memuru ikna etmiş ve rüşvet yedirmiştir. Kaymakam Fikret Resul Efendi'den Rıza Değnek'in marifetlerini öğrenmiştir. Rıza Değnek Kaymakam'ın odasına gelir. Ona sürekli övgülerde bulunur. Kaymakam onu konuşmasına izin vermeden odasından kovar. Rıza Değnek neye uğradığına şaşırır. Daha önce hiç böyle bir şey başına gelmemiştir. Rıza Değnek ağalara Kaymakam'ı böyle ikna edemeyeceklerini söyler. Ekim zamanı yaklaştıkça ağalar iyice tedirgin olur. Murtaza Ağa Kaymakamlık binasını kurşunlatır. Kaymakam bu olaylar üzerine daha da öfkelenir. Çeltikçilere yüksek meblağlı cezalar yazılır. Kaymakam'ın aracını bozarlar ve yemek yediği lokantada bozuk yemekler verilir. Kaymakam teftişlere atıyla gider ve lokantaya ağır cezalar yazdırır. Bunun üzerine ağalar Siyasetçi Ahmet'e şikayet mektupları yazdırırlar. Her gün Ankara'ya yüzlerce şikayet mektubu gönderilir. Kaymakamlara çamur atmak konusunda ustalaşmış olan Siyasetçi Ahmet, yirmi beş yılın vermiş olduğu birikimle yeni kaymakama yönelik korkunç şikayet mektupları yazar. Ankara'ya bir heyet de gönderilir. Resul Efendi Kaymakam'ı Siyasetçi Ahmet konusunda uyarır. Onca şikayete rağmen Kaymakam'a bir uyarı bile gönderilmez. Fakat ağalar er ya da geç gönderilmiş olan şikayet mektuplarının işe yarayacağını bilmektedirler. En sonunda ağalar, Kaymakam Fikret'e rağmen köylerin arazilerini ekip su basmaya karar verirler. Bir sabah bütün köyler su içinde kalır. Daha önce böylesine bir olay hiç yaşanmamıştır.

Çeltikçilerle Yerli Halk Arasındaki Mücadele Çeltik tarlalarına karşı çıkan yerliler, çeltikçilere karşı protesto başlatırlar. Bunların başında da Kör Cemal ile Pehlivan Usta vardır. Pehlivan Usta'yla diğerleri birçok yakınına sıtmadan kaybetmiştir. Eğer çeltik tarlaları olmasaydı sıtmadan ölen birçok kişi bugün hayatta olacaktı. Kaymakam'ın aleyhine gönderilmiş olan mektuplara onun lehine olan mektuplar eklenir. Çeltik tarlalarına karşı olan her köylü Ankara'ya telgraf çeker, mektup gönderir.

Protestonun liderlerinden olan K r Cemal bir gün kur unlanır. Pehlivan Usta'nınsa portakal bahçesindeki ağaçları kesilir. Resul Efendi a alara başka Kaymakam'a başka konu maktadır. Kaymakam'ın faaliyetlerini a aların yanındayken ele tirik. Kaymakam yüzünden kasabada huzurun kalmadığını dile getirir. Okçuoğlu Kaymakam'ın talimatlarını dinlemeyen tek  eltik idir. Jandarmalara rüşvet veren Okçuoğlu bir ya da iki gün tarlalara su vermeyi durdurduktan sonra yeniden su verir. Okçuoğlu'nun yaptıklarına Memed Ali'nin daha fazla sabrı kalmamıştır. Bölgedeki herkes Kaymakam'ın a ırıya kaçtığını ve a aların onu bir gün  ld rteceklerini konu maktadırlar. Resul Efendi Kaymakam'ı geceleri dışarıya  ıkınaması konusunda uyarır. Fakat Kaymakam Savrun  ayında her gece y r y  e çıkar. Bu yürüyüşler sırasında sürekli İstanbul'da yaşadığı anılarını ve gittiği güzel mekanları d  n r. Yaptı  olduğu eylemlerde haklı olduğunun bilincindedir. Hak arama mücadelesinde ölümü göze almıştır. Murtaza Ağa Fikret'in karşısına çıkar. Çeltik ekemediği için günden güne eridiğini söyler. Bütün mahsulleri  r r meye yüz tutmuştur. İstanbul'da okuyan çocuklarının olduğunu söyleyip Fikret Irmaklı'ya yalvarır. Jandarmalar Murtaza Ağa'yı alıp götürürler. Son olarak Murtaza Ağa onu öldürmekle tehdit eder. Jandarmalara rüşvet veren Okçuoğlu, Sazlıdere köyüne yeniden su verir. Köylüler bellerine kadar su altında kalırlar. Fikret Irmaklı ilden başka jandarmaların gönderilmesini beklemektedir. Memed Ali ve Zeyno Kaymakam'la son bir kez daha g r  rler. Kaymakam ilden gönderilecek jandarmaları bekleyeceğini ve elinden başka bir Şey gelmediğini söyler. Bunun  zerine Memed Ali ve Zeyno kendi ba larının çaresine bakacaklarını söylerler.

Okçuoğlu'yla Sazlıdereliler Arasındaki Mücadele Okçuoğlu'nun Sazlıdere'ye basmı  olduğu su yüzünden köydeki bütün evler yıkılma aşamasına gelmişlerdir. Zeyno birkaç köylüyü bir araya getirir ve arkin bendini kürelerle yıkmaya ba larlar. Bent yıkılır ve köye dolmuş olan su yavaş yavaş çekilmeye ba lar. Okçuoğlu'nun silahlı adamlarını göndereceğini  ng ren Memed Ali hazırlıklı gelmiştir. Okçuoğlu bendin köylüler tarafından yıkıldığını haber alır. Bunun  zerine adamlarını toplar, silahlarını ku anır ve köye doğru ilerler. Son anda Okçuoğlu fikir değiştirip Resul Efendi'yle görüşmek ister. Okçuoğlu ondan Kaymakam'ın fikrini değiştirmesine yardımcı olmasını ister. Resul Efendi Kaymakam'ın fikrinin ne olursa olsun deği meyeceğini söyler. Hatta Okçuoğlu'nu Kaymakam'a karşı doldurur. Bunun  zerine Okçuoğlu Sazlıdere Muhtarı Seyfi Ali'nin evine gelir. Okçuoğlu bütün Sazlıderelileri etrafına toplar. Onlardan arazilerini, ederinin oldukça üzerinde meblağlar vererek satın alır. Memed Ali ve Zeyno arazilerini satmamı lardır. Siyasetçi Ahmet'in yazıhanesine giden Okçuoğlu Ankara'ya telgraf çektirmek ister. Su bastırıldığı köyün boş olduğunu, buna rağmen su bastırmasının engellendiğini ve maddi olarak zarara uğradığını yazdırır. Okçuoğlu Kaymakam'ın yanına gidip durumu anlatır. Kaymakam yarın sabah sahayı teftiş edeceğini söyler. Okçuoğlu bu gece su basmazsa ciddi zarara uğrayacağını söyler. Kaymakam buna izin vermez ve yarına kadar beklemesi gerektiğini söyler. Ertesi gün komisyon toplanır ve Sazlıdere'ye gelinir. Memed Ali'yle birlikte birkaç köylü daha arazide yaşamaya devam etmektedirler. Okçuoğlu'nun vermiş olduğu dilekçenin yalan olduğu anlaşılır ve köye su verilmesi üzerine yeniden karar alınır. Eski jandarmaların yerine yenileri gelmiştir. Onlar da yalnızca gece vakitlerinde su verilmesine izin verirler. Bu karar  zerine Okçuoğlu, maddi açıdan ciddi zarara uğrayacaktır.

Fikret Irmaklı'nın Tayini ve Bitmeyen Mücadele  eltik ilerin köylülere etmiş oldukları zulüm korkunç boyutlardadır. Biraz daha zenginle ebilmek için insanların hastalıktan ve yokluktan ölmelerini izlemektedirler. Köylüler kaymakamlık binasını sürekli ziyaret edip Fikret Irmaklı'yla g r  mektedirler. Kaymakam yerli halkın bütün sorunlarını dinler. Sıtmaya yakalanan insan sayısı epey azalmış olsa da köyün doktoru muayenehanesinde sabahtan ak ama kadar çalışmaktadır. Bir süre sonra Ankara'ya gitmiş olan çeltikçiler heyeti kasabaya geri döner. Hepsinin yüzü gülmektedir. Yakında Kaymakam'ın kasabadan g nderileceğinden emindirler. Murtaza Ağa Ankara'daki yetkililere neler söylediğini kasabalılara anlatır. Konuşmanın içeriği tamamen demagoji ve yalanlarla doludur. Resul Efendi  eltik ilerden almış olduğu haberleri gözyaşları içinde Kaymakam'a ulaştırır. Yeniden vekil tayin edileceği için Kaymakam'a sitem eder. Fikret Irmaklı olanlara inanamaz. Ankara'nın böylesine haydutların isteklerini yerine getirmeyeceğini d  n r. Fakat daha önceki bazı kaymakamlar da bu Şekilde gönderilmiştir. Fikret Irmaklı Resul'den almış olduğu haberlerle yıkılır. Haklı olduğu bir davada böyle mağlup edileceğini d  nmemi tir. Ertesi sabah Fikret Irmaklı kaymakamlık binasına endişeli bir ruh haliyle gelir. Saat on bire doğru beklenen haber yazılı olarak ulaşır. Fikret Irmaklı Kars ilinin Kağızman kazasına tayin edilmiştir. Fikret Irmaklı Resul Efendi'nin vekil tayin edilmesine sevinir. Ona, ne olursa olsun mücadeleye devam etmeleri gerektiğini söyler. Bu yüzden Fikret Irmaklı ilk olarak, Ankara'ya gidip yetkililerle bizzat görüşmeye karar verir. Fikret Irmaklı eşyalarının toplanmasını ister. Ardından külüstür bir otomobile binerek istasyona doğru yola çıkar. Yolun kenarında onun gidişini izleyen çeltikçiler onunla alay edip kahkahalarla gülerler. Kasabanın köprüsü geçilirken yüzlerce

çocuğun ellerindeki tenekeleri çaldıkları görülür. Ağalar kasabadan gönderdikleri her kaymakamı bu şekilde uğurlamışlardır. Fikret Irmaklı maruz kaldığı hakareten dolayı utanç duyar. Otomobilin önünde bir adam durur. Adam Fikret Irmaklı'ya "Vay başım üstünde gedesen, gözüm üstünde gedesen Gaymukaymım" der. Fikret Irmaklı'nın gözleri dolar. Aracın önünü kesen eski eşkiya Memed Ali'dir. Fikret Irmaklı bir süre onun adını tekrarlar. Islığiyla Dokuzuncu Senfoni'yi çalmaya başlar.

Temalar

Gelenek Anlatıda üzerinde durulan en önemli gelenek, ağaların köyden göndermeyi başardıkları kaymakamların ardından çocuklara teneke çaldırmalarıdır. Çeşitli yollara başvurarak kasabadan göndermeyi başardıkları kaymakamların ardından, onlarla alay etmek ve onların utanç duymalarını sağlamak için çocuklara teneke çaldırılır. Teneke çalma geleneği, ahlaki değerlerini yitirmiş olan çeltikçiler için bir nevi zafer müziğidir. Bunun haricinde Çukurova'da yaşayan yerli halkın gündelik yaşayışları üzerinde de kısaca olsa da durulur.

Açgözlülük Adana'nın bir kasabasında çeltikçilik yaparak zenginleşmiş olan ağalar, daha fazla kar elde edebilmek için halk sağlığını tehlikeye atarlar, köylülerin arazilerini yasa dışı yollara başvurarak su altında bırakırlar, memurlara rüşvet verirler ve insanları tehdit edip öldürürler. Çeltik ekimi için devletin ilgili kurumlarının belirlemiş olduğu kanunlar bellidir. Fakat çeltikçiler bu kanunların hiçbirine uymadan kolay yoldan çeltiklerini ekip yetiştirmek istemektedirler. Okçuoğlu Mustafa Bey, Murtaza Ağa, Mustafa Patır Patır ve diğer ağalar yeni atanan kaymakamın iyi niyetini suiistimal ederek onu kendi çıkarları için kullanırlar. Onun rüşvet aldığına dair dedikodular çıkartırlar. Okçuoğlu ilgili kurumlardan izin almadan Sazlıdere köyünü su altında bırakır. Murtaza Ağa'ysa yasa dışı çeltik ekimine karşı olan Kaymakam'ın odasını kurşunlatır, arabasını bozar ve ona bozuk yemekler yedirtir. En sonunda Ankara'ya heyet gönderirler, iftiralarla dolu telgraflar çektirip mektuplar yollarlar.

Suç Kasabanın çeltikçi ağaları, memurlara rüşvet vererek ve kanunlarda belirtilen hiçbir maddeye uymayarak tarlalarını ekmek ve ürünlerini yetiştirmek istemektedirler. Çeltikçi ağalar, düzenlerini bozmak isteyen kişileri tehdit ederler, baskı altına alırlar hatta gerekirse insan öldürmekten ya da öldürtmekten çekinmezler. Okçuoğlu köylülerin rızası olmadan ve yetkili kurumlardan izin almadan Sazlıdere'yi su altında bırakır. Arazi kısa sürede bataklığa döner ve sivrisineklerden kaynaklı olarak sıtma hastalığı yaygınlaşır. Jandarmalara rüşvet vererek kaymakamı etkisiz hale getirir. Murtaza Ağa, yasa dışı çeltik ekimine izin vermeyen kaymakamın odasını kurşunlatır, onu tehdit eder, arabasını bozar ve ona bozuk yemekler yedirir. Çeltikçiler Ankara'ya yalan ve iftiralarla dolu telgraflar çektirip mektuplar gönderirler. Ankara'ya bir çeltikçi heyeti de gönderilir. Yaptıkları işten biraz daha fazla kar elde edebilmek için insan sağlığını tehlikeye atarlar, yasalara uymazlar ve insanları tehdit ederler.

Ceza Göreve başladığı ilk günlerde ağaların kendisine yönelik olumlu davranışlarından memnun kalan Kaymakam Fikret Irmaklı, onların bütün isteklerini yerine getirir ve böylece bir huzur ortamı tesis ettiğini zanneder. Ancak Resul Efendi ona çeltik kanunlarını okuttuğunda ağaların onu oyuna getirmiş olduğunu anlar. Kanunlara uymayan tarlalara ruhsat verilmiş ve çeltikçi ağalar onun iyi niyetini suiistimal etmişlerdir. Çeltikçiler tarafından oyuna getirildiğini anlayan Kaymakam, bütün kanun dışı yöntemlerle ekilmiş olan tarlaların ruhsatlarını iptal eder. Arazileri sürekli jandarmalarla birlikte teftiş eden Kaymakam, çeltikçilere nefes aldırmaz. Halk sağlığını tehlikeye atan çeltikçilerin ekim yapmalarına izin verilmez. Çeltikçiler Mayıs ayında ekim yapamadıkları için zararına tarla ekmek zorunda kalırlar. Çeltikçilerse, düzenlerini bozmuş olan Kaymakam'ı, Ankara'ya göndermiş oldukları heyet sayesinde kasabadan attırmayı başarırlar. Otomobile kasabayı terk eden Kaymakam'la bütün çeltikçiler alay ederler. Onu teneke çalan çocuklarla uğurlarlar. Çeltikçiler daha önce birçok kaymakamı bu şekilde uğurlamışlardır.

Mücadele Anlatı aracılığıyla okura verilmek istenen ileti ve ana tema, haksızlıklara karşı yılmadan ve çekinmeden mücadele etmenin gerekliliğidir. Kaymakam Fikret Irmaklı, çeltikçilerin bütün baskıları, tehditleri ve kompolarına rağmen mücadele etmekten geri çekilmemiştir. Kaymakam Fikret Irmaklı, kanunları her şeyin üzerinde tutan, insan hayatına değer veren hatta ezilen insanlar için canını verebilecek kadar idealist bir karakterdir. Kars'ın Kağızman kazasına tayin edildiği zaman yerine vekil olarak atanan Resul Efendi'ye hiçbir şeyden yılmamasını ve çekinmemesini söyleyerek ondan haksızlıklara karşı mücadele etmesini ister. Yolculuk sırasında yolunu kesen Memed Ali eski bir eşkiyadır. Muhtemelen onun da çeltikçilerin haksızlıklarına karşı mücadele edeceğini, adaleti kendi yöntemleriyle tesis etmeye çalışacağını düşünür ve morali kısmen de olsa yerine gelir.

Kişi İncelemesi

Kaymakam Fikret Irmaklı

(Açık – Vicdanlı)

Karakter Mektebi yeni bitirmiş olan yirmi dört yaşındaki genç, acemi ve idealist karakter, kasabada ilk görevine başlar. Öğrencilik yıllarında Anadolu'yla ilgili sürekli olarak olumsuz duygular almış olan karakter, kasabaya ilk geldiği zamanlarda endişelidir. Fakat kendisini karşılayanların ve yerlilerin göstermiş oldukları olumlu tutum sonucunda rahatlar ve Anadolu insanıyla ilgili fikirleri değişir. Ancak her şeye rağmen İstanbul'a sürekli özlem duymaktadır. Sürekli olarak oradaki anılarını ve güzel mekanları hayal eder. Başlarda tecrübesiz olan Fikret Irmaklı, ağaların oyunlarına gelir. Lakin zaman içinde köy insanını tanır ve toprak sahiplerinin bütün kurnazlıklarını öğrenir. Fikret Irmaklı, kendisini tuzağa düşürmüş olan ağaları sürekli sıkıştırır ve onların kanunlar çerçevesinde hareket etmelerini ister. Ağaların bütün baskılarına ve tehditlerine karşı direnir. Kısa sürede halk onu sever ve Kaymakam yerli halkın bütün sorunlarını dinleyip onlarla ilgilenir. Fikret Irmaklı; duyarlı, bilinçli, tokgözlü, meraklı, güdümlü, canlı, hayalperest, ilerici, dostane, yardımsever, nazik, güvenilir, dürüst, sorumlu, ciddi, plancı, dikkatli, örgütlü, düzenli, dakik, kararlı ve iyimser/karamsar bir karakterdir.

Etkinlikler Mektebi yeni bitirmiş olan Fikret Irmaklı kasabaya trenle gelir. Çeltikçiler başta olmak üzere geniş bir kalabalık onu istasyonda karşılarlar. Kasabanın yeni kaymakamı bir otomobile bindirilir ve kutlama yapmak için meyhaneye benzer bir yere götürülür. Kasabanın ileri gelenleri yeni kaymakamı tebrik ederler ve memleket meseleleri üzerine konuşurlar. Fikret Irmaklı görmüş olduğu ilgi karşısında mutlu olur. Fikret Irmaklı, çeltikçiler tarafından kendisi için yapılmış olan eve yerleşir. Tebrikleşme süreci bir süre daha devam eder. Aradan birkaç gün geçtikten sonra çeltik komisyonu toplanır. Ziraat Memuru'nun tavsiyeleri üzerine Fikret, çeltikçilerin istediği ruhsatları verir. Kasabanın yerli halkı her yerde, yeni kaymakamın rüşvet aldığına yönelik dedikodular çıkarmışlardır. Tahriyat Katibi Resul Efendi, köylülerin çıkarmış olduğu dedikodulara daha fazla katlanamaz. Resul Efendi, yeni kaymakamın çeltik kanunlarından haberdar olmadığını ve ağalar tarafından oyuna getirildiğinin farkındadır. Resul Efendi bir gün cesaretini toplayarak Fikret Irmaklı'ya çeltik kanunnamesini verir. Kasabalıların çıkarmış olduğu dedikoduları da teker teker anlatır. Kanunnameyi okuyan Kaymakam çok sinirlenir. Çeltikçiler tarafından oyuna getirildiğini anlar. Çeltik tarlalarının hiçbir kanunların belirttiği şekilde yapılmamıştır. Kaymakam çalışanlara, bir daha hiçbir çeltikçinin binaya sokulmamasını emreder. Okçuoğlu tarafından Sazlıdere köyüne su basılmıştır. Çamur içinde kalmış olan Sazlıdereliler Kaymakam'ın makamına gelip dertlerini anlatırlar. O günden sonra Kaymakam, kanunlara göre yapılmamış olan bütün çeltik tarlalarının ruhsatlarını iptal eder. Kaymakam, jandarmalarla birlikte sürekli arazileri teftiş edip çeltikçilere rahat nefes aldırılmaz. Zamanında çeltik ekemeyeceklerini anlayan çeltikçiler Kaymakam'ı tehdit ederler, Ankara'ya heyet gönderirler ve ilgili kurumlara şikayet mektupları yazılıp telgraflar çekilir. Murtaza Ağa Kaymakam'ın odasını kurşunlatır, otomobilini bozar ve ona bozuk yemekler yedirtir. Fikret Irmaklı onların bütün olumsuz girişimlerini savuşturur. Bir süre sonra Ankara'ya giden heyet mutlu bir şekilde geri döner. Yakın zamanda Fikret Irmaklı'nın başka bir vilayete gönderileceği kesindir. Ertesi gün Fikret Irmaklı'nın tayin haberi gelir. Fikret Irmaklı Kars'ın Kağızman kazasına tayin edilmiştir. Fikret Irmaklı, devletin böylesi haydutlara nasıl inandığını ve müsamaha gösterdiğini anlayamaz. Yerine vekil olarak atanan Resul Efendi'ye mücadeleye devam etmesi gerektiğini söyler. Fikret Irmaklı Haydar Dayı'nın otomobiline binerek tren istasyonuna doğru yol alır. İlk olarak Ankara'ya gidip olayları yetkililere bizzat anlatmaya niyetlidir. Eski bir eşkıya olan Memed Ali onun yolunu keser ve iyi dileklerini ona iletir. Fikret Irmaklı yarı iyimser yarı karamsar bir vaziyette kasabayı terk eder.

Etkileşim Anlatının başkarakteri olan Fikret Irmaklı, verilmek istenen iletilerin en önemli taşıyıcısıdır. Anlatıdaki bütün karakterlerle iletişim ve etkileşim halindedir. Diyalogları ve iç monologları aracılığıyla onun dünya görüşü ve tinsel durumuyla ilgili detaylı bilgiler elde edilir.

ÖRNEK ANILAR

Nazik Fikret Irmaklı, insanlarla iletişim kurarken onlara karşı oldukça naziktir: "Müşerref olduk efendim. Bendeniz Fikret Irmaklı. Teşekkür ederim. Ne zahmet! Teşekkür... Çok çok teşekkür ederim".

Romantik Anadolu insanına bakış açısı oldukça iyimserdir. Onların hep iyi taraflarını görmeye çalışır: "Şu Anadolu insanı, misafirperver, asil, kahraman, yoksul, yiğit... Şu Anadolunun kutsal

insanları. Bunlara hizmet etmek büyük şeref... Ahırlarda hayvanlarıyla onlar gibi yatmak, onlar gibi yemek... Onlar gibi sineklere yemek... Onlar gibi... Onlara hizmet etmek ne şeref...".

Saf Fikret Irmaklı, eşrafın gülen yüzüne aldanır ve oyuna getirilir: "Eşraf mı? - Ben eşrafı canavar, haydut, eşkiya bilirdim... Şu beyler mi eşraf? Anadolunun eşrafı dedikleri bu efendiler mi? Allah aşkınıza bunlar mı?.. Kemal Taşan güler: «Eşraf biziz işte efendim." "İnanamıyorum, inanamıyorum. Bunlar, bu insanlar için canını verir insan. Hizmet etmek değil yalnız. Can bile ...".

İdealist Toplumsal çıkarlar uğruna gerekirse kendisini feda etmeye hazırdır: "(...) elinden gelen her türlü çalışmayı, kanının son damlasına kadar yapacağını... Bir bataklık, bir sıtma yuvası olan kasabayı bu belalardan kurtaracağını, sıtmanın kökünü kurutup, kasabaya mutlu bir yarın hazırlayarak ödevini yapacağını, heyecandan boğula boğula, kesile kesile söyledi. Bu kasabanın sıcakkanlı insanlarına kardeşçe duygularla bağlı olduğunu, hemen bağlandığını, ömrünün sonuna kadar da bağlı kalacağını ilave etmeyi de unutmadı".

Meraklı "Bir ay içinde bir ömürde öğrenilebileceklerin hepsini öğrenmiş gibiydi. Hele şu son günler!... Köylerde köylülerle yatmıştı. Bitlenmişti. Doktorun muayenehanesi önünde kuyruk olmuş hastalarla konuşuyordu her sabah, daireye gitmeden önce. Nasıl yalan söylenir, dalavere yapılır, ruhsat almak için nasıl dolaplar çevrilir, hepsini, hepsini öğrenmişti".

Kararlı "Çocuğa bak be. Kaya parçası gibi sert. Yaşasın ulan. Çeltikçilerin çekeceği var. Analarını ağlatacak. Vay anasını, resmen kovdu be! Resmen !...".

Güdümlü "Mücadele efendim. " Resul Efendi bu sefer belli edercesine gülümsedi. Kaymakam gördü. "Neden gülümsediniz Resul Bey?.. - Mücadele efendim. "Yaaa Resul Bey. Yılmamak gerek. Mücadele Resul Bey. Sonuna kadar".

Murtaza Ağa (Kapalı – Vicdansız)

Karakter Kasabanın en zengin çeltikçilerinden biri olan anlatı kişisi, ekim için alması gereken ruhsatları elde edebilmek için her türlü yasa dışı işe girer. Kamu memurlarına rüşvet verir, komplolar kurar, yetkilileri tehdit eder ve insan öldürmekten de çekinmez. Kendisine ruhsat vermeyen Fikret Irmaklı'nın odasını kurşunlatır. İstenilen sonuçlar alınamayınca Ankara'ya giden çeltikçi kafilesiyle birlikte yetkililerle görüşüp Fikret Irmaklı'nın kasabadan gönderilmesinde en önemli rolü oynar. Sahip olduğu zenginliği elde etmek ve korumak için geçmişte birçok insanı öldürmüş ya da öldürtmüştür. Kişilik özellikleri bakımından Murtaza Ağa; duyarsız, bilinçsiz, açgözlü, gerici, uzlaşmaz, hasmane, bencil, kaba, cimri, güvenilmez, hoşgörüsüz, düzenbaz, sorumsuz, dizginsiz, umursamaz, huysuz ve takıntılı bir tiptedir.

Etkinlikler Kasabanın çeltikçi zenginlerinden olan Murtaza, sahip olduğu serveti ve mülkü edinmek için geçmişte birçok yasa dışı iş yapmış hatta insanlar öldürmüştür. Kasabada yürütmüş oldukları düzeni bozmak isteyen herkesi cezalandırırlar. Geçmişte birçok kaymakamı başka bir yere sürgün ettirmişlerdir. Çeltik ekim zamanı yaklaşınca Murtaza, Kaymakam Vekili Resul Efendi'yle gerekli ruhsatların çıkarılması konusunda konuşur. Murtaza istediklerini elde etmek için onu tehdit eder. Ancak kısa bir süre sonra yeni kaymakamın tayin edildiği öğrenilir. Yeni kaymakam gelmeden önce onunla ilgili bütün bilgiler edinilir. Kaç yaşında olduğunu, hangi okulu bitirdiğini, medeni durumunu hemen öğrenirler. Binmiş olduğu trenle istasyona varan Fikret Irmaklı'yı büyük bir katile karşılar. Murtaza Ağa onu otomobiline bindirip kasabaya götürür. Murtaza Ağa yeni kaymakamı onun için yaptırdığı eve yerleştirir. Akşam vakitlerinde bir meyhanede yemek yenir ve içki içilir. Kaymakam'a kendilerini sevdirmiş olan ağalar ona istedikleri ruhsatları çıkarırlar. Başta Murtaza Ağa olmak üzere birçok kişi Kaymakam'la ilgili olmadık dedikodular çıkarırlar. Bu dedikoduları duyan ve çeltikçiler tarafından kandırıldığını öğrenen Fikret Irmaklı, devletin belirlemiş olduğu kanunlar çerçevesinde çeltik ekileceğini söyleyip bütün tarlaların ruhsatını iptal eder. Mayıs ayı yaklaştıkça çeltikçiler endişelenmeye başlarlar. Bundan dolayı Murtaza Ağa Kaymakam'ın odasını taşlatır, kurşunlatır, otomobilini bozar ve ona bozuk yemekler yedirir. Yaptığı hiçbir faaliyetten beklediği karşılığı alamayan Murtaza Ağa, Kaymakam'a yalvarır. İstanbul'da okuyan çocukları olduğunu söyleyerek kendini acındırır. Ardından Kaymakam'ı tehdit eder. Murtaza Ağa Ankara'ya gidecek çeltikçi kafilesinin içindedir. Orada görüşmüş olduğu yetkiliye Kaymakam'la ilgili olmadık olaylar anlatır ve aklına gelen her iftirayı atar. Ankara'daki yetkililerle yapılan görüşmeler ve şikayetler sonuç verir. Murtaza Ağa Fikret Irmaklı'yı alay ederek ve kakhahalar atarak kasabadan gönderir.

Etkileşim Anlatının kötücül karakterlerinden biri olarak, başkarakterin amaçlarına ulaşmasındaki en büyük engelleyicilerden bir tanesidir. Oldukça baskın ve etkin bir tiptedir. Anlatıdaki bütün anlatı kişileriyle iletişim ve etkileşim halindedir. Anlatıda ortaya çıkan çatışma unsurlarının mimarlarından.

ÖRNEK ANILAR

Tehditkar “İrasul Efendi, İrasul Efendi, benim toprağa döktüğüm servetim senin gibi yüz itin kanına değer. Bu bok imzanı at gayri kağıtların altına... Olmaz mı? Senin yüzünden ben servetimi batıramam. Şunu iyi bil ki, İrasul Efendi, bir kurşunun bedeli elli kuruştur”.

Acımasız Murtaza Ağa, sahip olduğu serveti edinmek için çok fazla insanın, dolaylı ya da dolaysız olarak, ölümüne sebep olmuştur: “Murtaza Ağayı iyi bilirdi. Bir sürü adam öldürtmüş, nasıl yatmış bu kadar cinayetin üstüne, bilirdi. Candarma zabiti Şükrü Beyi tuzağa nasıl düşürtüp öldürtmüştü, bilirdi. Başında, bir kurşun hızıyla “Elli kuruş...” lafı dönüyordu”.

Düzenbaz Kaymakam Fikret İrmaklı'yı kendi safına çekmek isteyen Murtaza Ağa, yapmış olduğu iyiliklerle onun gözünü boyamak ister: “Gelen genç olsun, bir kasabaya o kadar kötü ihtimalleri göze alarak gelsin, sonra da böyle güzel, Cennet parçası gibi bir eve girsin... Onun işi tamamdır. Murtaza Ağa bunun başka türlü olamayacağını katiyetle bilir. Tecrübeyle sabittir. Böylesi genç, kim olursa olsun, al kullan, maşa yap. Dünyanın en güzel maşaları böylesi genç idare adamlarından yapılır”.

Kurnaz Başlarda Murtaza Ağa, Kaymakam Fikret İrmaklı'yı istediği gibi etkilemeyi başarmıştır: “Eşraf mı? - Ben eşrafı canavar, haydut, eşkıya bilirdim... Şu beyler mi eşraf? Anadolunun eşrafı dedikleri bu efendiler mi? Allah aşkınıza bunlar mı?.. Kemal Taşan gülerek: «Eşraf biziz işte efendim.” " İnanamıyorum, inanamıyorum. Bunlar, bu insanlar için canını verir insan. Hizmet etmek değil yalnız. Can bile...”.

Kanunsuz Kaymakam Fikret İrmaklı'ya rüşvet vermek için Rıza Değnek'i kullanmaya karar verir: “Gözümüzün çiçeğini ye İraza. Murtaza Ağan daşşacağını yesin senin. Göster gendini İrazam. Göster gendini. Bundan sonra senin için yok, yok!..”.

Zalim “Murtaza Ağa kızmış, ateş saçıyordu. Bu yüzden de olmadık çarelere başvurdu. Bir gece Kaymakamın pencerelerini taştırdı. Odasına kurşun sıktırdı. Ölümüne sıktırdı ama kurşunlar değmedi. Kaymakam bütün bunlardan korkacağı yerde, çeltikçilere düşmanlığı daha da arttı”.

Resul Efendi (Açık – Kapalı)

Karakter Kasabanın tahrirat katibi olan karakter, kaymakam olmadığı zamanlarda onun yerine vekalet eder. Emekli olmasına bir buçuk yıl kaldığı için hiçbir sorumluluk almak istemez. Bir an evvel emekli olup ağaların baskılarından ve tehditlerinden kurtulmak istemektedir. Yeni kaymakam olarak tayin edilen Fikret İrmaklı'nın bilinçlenmesinde oldukça önemli bir rol oynar. Ona çeltik kanunlarını okutur ve ağaların önceki kaymakamlara oynamış olduğu oyunları teker teker anlatır. Kime güvenip kime güvenmemesi gerektiğini söyler. Fikret İrmaklı'nın idealist tavırlarına ve tutumuna destek verse de bir süre sonra, ağaların onu kovduracaklarını anladığı için bu sefer ağaların lehine konuşmaya başlar. Oldukça korkak, ürkek ve sorumluluk almaktan kaçan bir karakter olduğu için kaymakamın gönderilmesini istemez. Fakat diğer taraftan da çeltikçilerin yola gelmesini istemektedir. Resul Efendi kendi içinde çeşitli çelişkiler yaşar. Kişilik özellikleri bakımından Resul Efendi; bilinçli/bilinçsiz, duyarlı/duyarsız, meraklı/ilgisiz, güdümlü/sıkılgan, dikkatli, korkak, sorumsuz, bencil, dostane, yardımsever, güvenilmez, endişeli, takıntılı, mutlu/mutsuz, iyimser/karamsar ve sitemkar bir karakterdir.

Etkinlikler Sazlıdere köyünün bağlı olduğu kasabada kaymakamlık görevini üç aydır vekaleten Tahrirat Katibi Resul Efendi yapmaktadır. Nisan ayı neredeyse gelmiş ve toprak sahipleri çeltik ekmek istemektedirler. Çeltik ekimi için gerekli olan izinleri ve ruhsatları almak isteyen ağalar, Kaymakam vekiline rüşvet teklif ederler. Emekliliğine bir buçuk yıl kalmış olan Resul Efendi ağalarla uğraşmak istememektedir ve yeni kaymakam gelene kadar onları oyalamak ister. Oldukça karlı bir iş olan çeltikçilikten para kazanmak isteyen ağalar, Resul Efendi'yi ikna etmek için ellerinden geleni yaparlar. Tehditlerin ardı arkası kesilmez. En sonunda Resul Efendi daha fazla dayanamayıp istifa etmeye karar verir. Beş sayfa uzunluğunda, bir süredir neler çektiğini anlatan, bir istifa dilekçesi yazar. Fakat Jandarma Komutanı gibi birkaç kişi ondan istifasını geri çekip sabretmesini ister. Resul Efendi istifa

etmekten vazgeçip dilekçeyi yırtar. Kendisini istifa etmiş ve beş parasız kalmış bir halde düşünür. Köy eşrafı Ankara'ya, Resul Efendi'yle ilgili şikayet dilekçeleri gönderirler. Onun rüşvet aldığını, hiçbir iş yapmadığını, yetkilerini kötüye kullandığını, mesai saatleri içinde alkol tükettiğini ve eşini para karşılığında pazarladığını iddia ederler. En sonunda bir gün Resul Efendi mutsuz bir halde eve gelir. Kendisine başka bir vilayete tayin edileceği haber verilmiştir. Resul Efendi'nin eşi bu duruma çok üzülür. Ağalara ve köylülere lanetler okur. Aradan geçen on beş gün boyunca Resul Efendi sürekli kötü haberler alır. Murtaza Ağa Resul Efendi'yi aleni bir şekilde öldürmekle tehdit eder. Resul Efendi onun ne kadar gaddar bir kişi olduğunu bildiği için söylenen şeyleri alttan almaya çalışır. Resul Efendi, tamamen karamsarlığa gömülmüş olduğu bir zamanda bir mektup alır. Mektubu okuyan Resul Efendi koşar adımlarla evine gider. Alınan habere göre kasabanın yeni kaymakamı tayin edilmiş ve yakında kasabaya geleceği haber verilmiştir. Fikret Irmaklı kaymakamlık makamına oturduktan sonra ağalar tarafından kandırılır. Cesaretini toplayan Resul Efendi Fikret Irmaklı'ya çeltik kanunnamesini verir. Ona ağaların ve diğer toprak sahiplerinin kurnazlıklarını anlatır. Resul Efendi Kaymakam'ı çeltikçilerin konusunda sürekli uyarır, nelere ve kimlere dikkat etmesi gerektiğini söyler. Kaymakam'ın çeltikçilerin üzerine fazla gittiğini gören Resul Efendi, Fikret Irmaklı'nın aleyhine konuşmaya başlar. Onun başka bir vilayete sürgün edileceğini anlar ve yeniden vekil olmaktan korkar. Resul Efendi'nin korktuğu başına gelir. Ankara'ya giden kafilenin yapmış olduğu görüşmeler sonuç vermiş ve Fikret Irmaklı'nın Kars'ın Kağızman kazasına tayin edilmesine karar verilmiştir. Resul Efendi gözyaşlarına boğulur. Fikret Irmaklı ondan mücadeleye devam etmesini ister.

Etkileşim Anlatıdaki başka bir kamu memuru tiplemesi olan Resul Efendi, Fikret Irmaklı'nın aksine, edilgen ve yalın bir tiplemedir. Resul Efendi idealist düşüncelerden vazgeçmiş ve bir an önce emekli olup rahat bir hayat yaşamak istemektedir. Anlatıda rol oynayan bütün karakterlerle iletişim ve etkileşim halindedir. Eylemleri ve söylemleriyle okura vermiş olduğu iletiler oldukça önemlidir.

ÖRNEK ANILAR

Edilgen Resul Efendi, hiçbir sorumluluk almak istemeyen ve bir an önce emekli olmayı hedeflemektedir: "Onun da ha varlığı, ha yokluğu... Yaşlı, sümsük bir adam. Gölgesinden ürküyor. Bu adamla hiç bir iş görülemez".

Kararsız Çeltikçilerle birlikte iş yaparak iyi bir kazanç elde edeceğinin farkındadır. Fakat başına kötü bir şey gelmesinden de endişe eder: "Okçuoğlunun çeltik ekmek istediği sahaya ruhsat verse, verse değil, çeltik komisyonunun kararına bir imza bassa yirmi bin lira rüşvet alabilir. Su içinde alır. Alır ama, burnundan fitil fitil geleceğini de bilir. Resul Efendi rahat yaşamak ister, mümkün merteye... Yaş tahtaya basmamak için elinden gelen gayreti geriye komaz. Bilir ki çeltikçilerle iş görmek, itle bir çuvala girmek demektir".

Ezilmiş Yıllarca çeltikçilerin yapmış oldukları gaddarlıkları gören Resul Efendi, tamamen ürkekleşmiştir: "Etmeyin eylemeyin... diyor, boynunu büküp gözlerinde kocaman kocaman yaş taneleri... «Etmeyin eylemeyin Ağa hazretleri. Siz büyük ağalarsınız. Ne istersiniz benim gibi bir Resulden? Emekliliğime bir buçuk yıl kaldı. Günahına girmeyin çoluk çocuğumun. Sokmayın beni bu işe...".

Gururlu Çeltikçilerle mücadele etmek istese de bunun için hiç gücü kalmamıştır: "Edemem,» diyordu boynunu bükerek. « Edemem, vazifedir. Diyecekler ki arkamdan, bakın şu sümsük Resula, bir kaymakam vekilliğinin bile altından kalkamadı. Edemem. Vazifeden kaçmak yakışır mı bana? Ben otuz senelik devlet memuruyum".

Çaresiz Çeltikçilerin baskıları işe yarar. Resul Efendi bütün olup bitenleri çaresiz bir şekilde izler: "Beni başka bir kazaya vereceklermiş. Aleyhime çok tel çekmişler. Yaa hanım!..".

Vicdanlı Resul Efendi bütün edilgenliğine rağmen vicdanlı ve vefalı bir karakterdir. Fikret Irmaklı'ya yardımcı olmak ister: "Size söyleyeceklerim var. Var, var efendim. Siz bana çok iyilik ettiniz. Hayatımı kurtardınız. Onun... Evet onun... Onun için size... Ha size her şeyi olduğu gibi söylemek zorundayım. Amanın elinizi ayağınızı öpeyim...".